

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 317

Parasjat Wajjisjlach

18 Kislev 5770
5 december 2009

Overzicht Parasjat Wajjisjlach (Bereisjet 32:4-36:43)

Onderweg, terug naar huis, zendt Ja'akov engelachtige boodschappers vooruit om zich met zijn broer Esav te verzoenen. De boodschappers keren terug en vertellen dat Esav naar hen onderweg is met een leger van 400 man. Ja'akov verdeelt zijn kamp strategisch, bidt voor steun van Hasjem en zendt geschenken naar Esav om hem te vermurwen. Die nacht blijft Ja'akov alleen achter en worstelt met de beschermengel van Esav. Ja'akov komt als overwinnaar uit de strijd, maar is gewond geraakt aan een zenuw van zijn heupgewricht (daarom eten de Joden de grote heupzenuw van een kosjer dier niet). De engel vertelt hem dat hij voortaan Israël zal heten, om aan te duiden dat hij zowel van een mens (Lavan) als van een bovennatuurlijk wezen (de engel) gewonnen heeft. Ja'akov en Esav ontmoeten elkaar en verzoenen zich met elkaar, maar Ja'akov, die Esav toch niet helemaal vertrouwt, verwerpt diens aanbod om samen verder te reizen. Sjechem, een Kena'anitische prins ontvoert Ja'akov's dochter Dina en neemt haar met geweld. In ruil voor een huwelijk met Dina stellen de prins en zijn vader voor dat Ja'akov en zijn familie trouwt met de leden van de Kena'anitische stam en zo de voordelen genieten van hun rijkdom. Ja'akovs zonen leiden Sjechem en zijn vader om de tuin, door te suggereren dat zij akkoord gaan met het plan – echter, zo stellen zij, eerst moeten alle mannen van de stad besneden worden. Dina's broers Levi en Sjim'on gaan vervolgens de stad binnen en doden alle door de besnijdenis verzwakte mannen. Deze actie wordt gerechtvaardigd doordat de stad stil gezwegen heeft bij de ontvoering van hun zuster, waardoor iedereen medeplichtig is geworden. Hasjem geeft Ja'akov opdracht naar Beit-El te gaan en daar een altaar te bouwen. Devora, de voedster van zijn moeder Rivka, sterft en wordt begraven beneden Beit-El, onder een eik. Hasjem verschijnt opnieuw aan Ja'akov, zegent hem en verandert zijn naam in Jisraël – Israël. Onderweg moet Rachel bevallen en baart Benjamin, de 12de van de stammen van Israël. Zij sterft in het kraambed en wordt langs de weg bij Beit-Lechem begraven. Ja'akov bouwt een graftombe voor haar. Jitschak overlijdt op de leeftijd van 180 jaar en wordt door zijn beide zonen begraven. De parasja eindigt met de opsomming van Esavs nakomelingen.

Met toestemming vrij vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel

©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.

De Haftara voor Parasjat Wajjisjlach Ovadja, 1:1-21

De voorspelling van de val van Edom

Korte samenvatting van de inhoud van de Haftara van deze week:

Ovadja heeft een profetie over Edom, de vijand van Israël. Hij voorspelt dat de volken van de wereld Edom de oorlog zullen verklaren. Ten gevolge van Edoms arrogantie zal het uiteindelijk een vernedering lijden, wanneer Hasjem Edom zal kleineren. Ten slotte zullen zijn vijanden Edom bedriegen, plunderen en leegroven. Edom zal in de val gelokt worden om ten oorlog te trekken, maar die zal het verliezen. Edoms land zal troosteloos verlaten achterblijven, omdat het Ja'akov tegenwerkte. Edom mishandelt zijn broedervolk Israel. Tengevolge van de zonden van Edom, zal zijn straf uiteindelijk vergelding zijn. Edom zal maat voor maat terugbetaald worden voor zijn mishandeling van Israël. Ten slotte zal het Joodse volk worden verlost. Ovadja spreekt over de overleving van het volk Israël en de toekomstige veroveringen. Israëls ballingen zullen terugkeren en de vroegere grenzen zullen hersteld worden. Hasjems Koninkrijk zal voor altijd gevestigd worden.

Het verband tussen de Haftara en de Parasja:

In de parasja, blijft Ja'akov gewond en hinkend achter als gevolg van zijn confrontatie met de beschermengel van zijn broer Esav. Zo zullen ook de nakomelingen van Esav, de Edomieten, ons volk zowel lichamelijk als geestelijk kwellen en verwonden. Echter, net zoals Ja'akov perfect uit deze gebeurtenis te voorschijn komt, zo zal dat ook gebeuren met het Joodse volk.

Een les van de Haftara

Ovadja was niet als Jood geboren, hij werkte voor het slechte Koninklijke paar Koning Achav en Koningin Jezebel. Hij verkoos zich niet te laten beïnvloeden door deze slechte omgeving, maar dichter tot Hasjem te naderen en goede daden te doen. Ovadja toonde, dat hoe slecht de omstandigheden ook zijn, ieder mens de mogelijkheid heeft zijn leven te verbeteren. Hij besloot Jood te worden.

Inzicht in Parasjat Wajjisjlach

„En Ja’akov zond *malachiem*.” (32:4)

Rasji: **Malachiem mamasj** – Echte engelen.

In het laatste vers van de vorige parasja lezen we dat Ja’akov een groep engelen ontmoet: „En hij (Ja’akov) noemde die plaats Machanajiem” (32:3). op grond van het feit dat Tora hier over engel in het meervoud spreekt (‘Machanajiem’ in de betekenis van ‘twee legerkampen’), valt af te leiden dat er twee groepen engelen waren. De ene groep bestond uit hemelse engelen, die Hasjem had geschapen, en de andere groep die bestond uit engelen die geschapen waren door de mitswot en de goede daden die Ja’akov verricht had (zie Pirkei Avot 4:13).

Inderdaad, Ja’akov had niet het recht om Hasjems engelen te gebruiken, maar hij had wel toestemming om voor zijn doel de engelen te gebruiken die door hemzelf geschapen waren. Toen Ja’akov zich moest voorbereiden op zijn ontmoeting met Esav, zond hij *zijn* engel. Rasji geeft een aanwijzing in die richting door te verklaren dat de engelen die hij zond *mamasj* – ממש – waren, een afkorting voor ממשעים שלי – van zijn eigen daden.

(R. Meier van Primishlan *zl.*)

* * *

„Zeg het volgende tegen mijn heer, tegen Esav: ‘Dit is wat uw dienaar Ja’akov gezegd heeft: Ik heb tijdelijk gewoond bij Lavan.’ ” (32:5)

Rasji: het Hebreeuwse woord voor *ik heb tijdelijk gewoond* - *garti* - heeft als getalswaarde 613 [*Gimmel* = 3 + *Reesj* = 200 + *Tav* = 400 + *joed* = 10], dat wil zeggen, ik verbleef wel bij de slechte Lavan, maar ik bleef toch de 613 mitswot houden en ik heb niet van zijn slechte gewoonten geleerd.

Waarom dacht Ja’akov dat het feit dat hij zich aan Tora gehouden had en mitswot gedaan had, indruk zou maken op Esav?

Als twee partijen trachten een overeenkomst te bereiken, is het gewoonlijk voor allebei nodig dat ze een beetje toegeven. Ja’akovs boodschap aan Esav was: „Ik wil graag met je onderhandelen en vrede met je sluiten. Zo nodig ben ik bereid concessies te doen en enigermate aan je wensen tegemoet te komen. Maar ik wil je laten weten dat ik bij Lavan heb gewoond en vaak met hem heb moeten onderhandelen. Ik was altijd geduldig en heb hem altijd zijn zin gegeven. Hij heeft onze overeenkomst betreffende mijn loon honderd keer veranderd (31:41), en daar heb ik altijd aan toegegeven en nooit over gediscussieerd. Maar er was één ding waar ik geen millimeter van heb toegegeven: dat is mijn leven volgens Tora en mitswot.

Ik vertel je daarom dat er met mij makkelijk is te onderhandelen, maar wanneer je van mij verwacht dat ik toegeef op het gebied van Tora en mitswot, dan kan er geen discussie tussen ons zijn.

* * *

„Ik heb tijdelijk bij Lavan gewoond, en ik ben daar tot nu toe opgehouden. Ik heb er ossen, ezels en kleinvee verworven, en slaven en slavinnen, en nu zend ik [boodschappers] om het mijn heer mede te delen, om gunst te verkrijgen in uw ogen” (32:5-6).

Waarom vond Ja’akov het nodig om tegen Esav te zeggen dat hij tot nu toe bij Lavan was opgehouden?

Er waren vele jaren verlopen sinds Ja’akov en Esav elkaar voor het laatst ontmoet hadden, en nu deed Ja’akov moeite om gunst te vinden bij Esav. Ja’akov dacht dat Esav wel eens aan de boodschappers zou kunnen vragen: „Als Ja’akov zo’n goede vriend van me is, waarom heeft hij dan niet al jaren geleden moeite gedaan om contact met mij op te nemen?”

Hij gaf daarom de boodschappers opdracht om tegen Esav te zeggen, dat de reden waarom hij tot nu toe was opgehouden, en hem niet eerder was komen opzoeken, was „omdat ik een arme herder was voor de schapen van onze oom Lavan. Ik was er zeker van dat je teleurgesteld zou zijn en dat het je pijn zou doen te horen over mijn armoede. Maar nu dat ik ossen en ezels heb, zoek ik contact met je en kom ik je vertellen van het goede nieuws, want ik ben er zeker van dat je blij zult zijn met mijn succes, en dat ik ‘gunst zal verkrijgen in je ogen.’ ”

(Klie Chemda)

Dieper inzicht in Parasjat Wajjisjlach 5770

Door Rabbi Heshy Grossman

„Iemand die een hond bij de oren grijpt, bemoeit zich met iets wat zijn zaken niet zijn.”

„Een parabel: een rover ligt ergens op een kruispunt van wegen te slapen. Een voorbijganger maakt hem wakker en waarschuwt hem: sta op, er is gevaar hier in de omgeving! Hij antwoordt hem: Je hebt het kwaad wakker gemaakt! Hij sliep en je hebt mij gewekt. Zo ook zegt Hasjem tegen Ja’akov: hij ging zijn eigen gang, en jij zendt boodschappers naar hem toe om te zeggen: „Dit zijn de woorden van uw dienaar Ja’akov?” (Midrasj Rabba 75:2).

Onze Geleerden verwijten Ja’akov zijn onderdanigheid tegenover zijn slechte broer. Een tsaddiek vertegenwoordigt de aanwezigheid van G-d op aarde en onverdiende nederigheid verlaagt Zijn eer in het gezicht van het kwaad.

Dit idee is wat verwarrend. Door alle eeuwen heen hebben de Geleerden lering getrokken uit deze parasja hoe te handelen tegenover de niet-Joodse wereld. Het gedrag van onze voorvaders is immer een teken voor de latere generaties. De tumultueuze relatie tussen deze twee broers vindt zijn parallel in de historische vijandschap van de wereld tegenover Bneis Jisraël, uitgedrukt in de vete tussen Esav en Ja’akov.

Dus wat is het? Is het gedrag van Ja’akov een voorbeeld dat wij volgen moeten? Waarom dan de kritiek van de Midrasj?

Ja’akov Avinoe is het symbool van de perfecte mens. Zijn beeltenis staat ingegraveerd in de hemelse troon. Ja’akov staat apart van het wereldse gebeuren, zijn leven is perfect en onafhankelijk. Jaren later vormen zijn nakomelingen een volk dat alleen woont, erfgenamen van een eeuwige nalatenschap, afgescheiden van de rest van de wereld. Hun onderdanigheid aan de volken die Zijn woord bespotten is een teken van schaamte, een smet op G-ds Naam, een vlek die Zijn heerlijkheid verkleint.

Laten we dit nader verklaren. Eén van de zondaars die zijn aandeel in de Komende Wereld verliest is degene die Tora-geleerden beschimpt. Dit is natuurlijk geen daad om trots op te zijn, maar waarom zo’n zware straf?

„...Wie Tora-geleerden beschaamd maakt, verlaagt het woord van G-d en heeft geen aandeel in de Komende Wereld. De weg van Hasjem is om met iedere blik van de ogen, met iedere beweging en handeling de dienst van G-d, Zijn heerlijkheid, zijn goedheid, tot uitdrukking te brengen. Dit is de eer van G-d.”

„En zij die de Tora-geleerde vernederen en met hun gedrag het tegenovergestelde demonstreren, alsof ze daarmee willen zeggen dat de dienst van G-d niet belangrijk is, maar dat eer en glorie het gevolg zijn van succes in wereldlijke dingen, en dat er belangrijkere dingen bestaan dan de dienst van Hasjem. Zij ontheiligen de Tora...” (Rabbeinoe Jona, Sja’arei Tesjoeva, 3:143-8).

Torastudie is de basis van al het bestaan. De vooraanstaande plaats van Tora boven alles vindt zijn uitdrukking in de Talmied Chacham, van wie ieder woord en daad zijn dienstbaarheid aan de wil van G-d demonstreert.

De toegewijdsheid aan Tora is meer dan een religieuze vroomheid. Het weerspiegelt de fundamentele waarheid van het bestaan: alleen Tora heeft een waar doel.

Dit idee zou diegenen die Tora-studenten bekritisieren, die hun dagen wijden aan Tora-leren, aan het denken moeten zetten. Ja, een *kollel* is afhankelijk van de gemeenschap voor zijn onderhoud, maar het geklaag dat men in bepaalde kringen hoort, verraadt meer dan een tegenzin om tsadaka te geven. Het bevat een nauwelijks verhulde kritiek: „Waarom doen ze niet iets productiefs?”

Laten we duidelijk zijn: het oplossen van een Talmoed-probleem is belangrijker dan het ontdekken van leven op Mars of het winnen van de Europacup.

Iemands prioriteiten worden beoordeeld naar de hoeveelheid aandacht die hij besteedt aan iedere taak. Velen maken zich zorgen over hun salaris van de volgende maand, of over de voetbaluitslag van aanstaande zondag, maar hoeveel mensen maken zich druk over den probleem van Tosafot?

Het is rondom deze kwestie dat Ja’akov en Esav elkaar opnieuw ontmoeten. „En hij noemde hem Esav.” Dat is de *sjav* – de waardeloosheid – die Ik geschapen heb in Mijn wereld” (Midrasj Rabba 63:8). D.w.z. Esav en zijn wereld tellen niet mee. De Tora heeft het alles, er is geen noodzaak om te bedelen. Ja’akov had geen reden om te buigen voor Esav.

Nadat Ja’akov zijn familie naar de andere kant van de rivier gebracht heeft, keert hij terug voor wat kleine

dingen die zijn achtergebleven, zorgvuldig, dat zijn bezittingen niet verloren gaan. En dan valt de engel van Esav, de kwade neiging van de mens, aan. De *Jetser HaRa* valt aan als iemand kwetsbaar is, en ondanks zijn rechtvaardigheid, had Ja'akov nu een opening gelaten, waar het kwaad kon binnenkomen. Wanneer Ja'akov zich bezighoudt met fysieke, wereldse dingen, „dan is hij net als ik.”

De Avot maken geen fouten. Hun woorden en daden zijn Tora. De nakomelingen van Ja'akov zullen eens geconfronteerd worden met het turbulente leven van *Olam Hazee* – deze wereld. En hoe zullen zij die overleven? Daarom confronteert Ja'akov Esav. Hoewel hij er hinkend uitkomt, heeft hij het kwaad overwonnen en de Joodse toekomst in veiligheid gesteld. Dat is de dubbele boodschap van Ja'akovs ontmoeting. Voor een tsaddiek van zijn afmeting is deze overgave een nodeloze geste, waarbij Esav wordt verheven tot een status die hij niet verdient. Maar in de komende generaties zal het Volk Israël maar al te vaak geconfronteerd worden met een wraakzuchtige wereld, en Ja'akov houdt daar rekening mee en leert zijn kinderen hun plaats. Soms is het het beste om te buigen.

Zestienhonderd jaar hebben de Joden deze les goed gevolgd; hebben ze zich teruggetrokken en achteruit laten zetten in schaamte, geforceerd in onderdanigheid aan een vijandige wereld. Maar ongeveer een eeuw geleden kwamen bepaalde elementen tot de conclusie dat de tijd rijp was om de verloren „Joodse trots” te herstellen. Weigerend te capituleren voor de eisen van de volken, drongen zij hun definitie van de ‘nieuwe Jood’ op aan een archeloos volk, waarmee zij de harten en gedachten veroverden van hun generatie.

Maar ze maakten een vergissing.

Het Joodse volk had nooit gebrek aan zelfrespect. Hoewel ze tegen de grond geslagen werden en geschopt terwijl ze onderlagen, lachten de Joden altijd inwendig, en spuugden ze op het beeld van Esav en zijn wereld. Hoewel ze bereid waren om de fysieke nederlaag toe te geven, zagen de Joden een ander soort trots, de vreugde en de innerlijke vrede van een volk dat alleen woont.

Maar toen de machtige krachten het heiligdom van het Joodse leven stuksloegen en de Tora en zijn geleerden besmeurend, werden de waarden van gisteren op hun kop gezet. Waardigheid werd gedefiniëerd als overgave, terwijl fysieke moed plotseling in hoog aanzien kwam.

Wanneer de Tora verlaten wordt, is de Joodse trots plotseling verloren, en dan reist Klal Jisrael naar vreemde landen in een ijdele poging om de waardigheid van een machtig volk te doen herleven. En zo, terwijl in het hele land duizende jongemannen vreugdevol hun jeugd opofferen aan de fontein van Tora, hopen velen meer in futiele wanhoop dat het Israëlische voetbalteam succes zal hebben op het wereldtoneel, om zo hun vervlogen dromen terug te winnen.

Een aantal jaren geleden bezocht ik met een groep docenten een niet-godsdienstige kibboets. Na ons te hebben rondgeleid sprak een kibboetsleider tegen ons over hun fundamentele waarden.

„We hebben de Galoet-mentaliteit achter ons gelaten,” verklaarde ze, „we hebben onze eigen maatschappij geschapen, een nieuwe en onafhankelijke cultuur.”

Ik stak mijn hand op. „Vertel me eens,” vroeg ik, „kunt u verklaren waarom de muren van het jeugdthunk versierd zijn met foto's van Micheal Jachson en Michael Jordan, terwijl de stereo de laatste Amerikaanse hits speelt? Ik heb talloze Charedi huizen bezocht waar de zogenaamde „Galoet-mentaliteit” nog heerst, maar daar heb ik nog nooit posters van niet-Joden zien hangen of enige aanwijzing van een vreemde cultuur!”

„Tot mijn grote spijt,” gaf ze toe, „heeft u honderd procent gelijk.”

Wanneer de Tora wordt vervangen door interesses van dubieuze aard, dan wordt het Volk van het Boek een verloren en dwalende natie, welke wanhopig zoekt naar een laatste restje van de trots die zij hebben overgelaten.

Maar Ja'akov worstelt nog steeds voor het leven van zijn kinderen met de engel van Esav, in een strijd tot het einde.

„En hij zei: ‘Laat mij gaan, want de zon komt op!’

En hij zei: ‘nee, ik laat u niet gaan, tenzij u mij zegent.’

En hij zei tegen hem: ‘Wat is uw naam?’ En hij antwoordde: ‘Ja'akov.’

En hij zei: „Uw naam zal geen Ja'akov meer zijn, maar Israël, want met [een engel van] G-d hebt u gevochten en met mensen, en u hebt overwonnen!”

MISJNA VAN DE WEEK
PEA – HOOFDSTUK ZEVEN

Misjna 7:4

אִיזוּהִי עוֹלֵלֶת. כָּל שְׂאִיִן לָהּ לֹא כֶּתֶף וְלֹא נֶטֶף. אִם יֵשׁ לָהּ כֶּתֶף אוֹ נֶטֶף, שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת, אִם סֶפֶק,
לְעִנְיִים. עוֹלֵלֶת שְׂבָאֲרֻכָּה, אִם נִקְרָצֶת עִם הָאֶשְׁכּוֹל, הֲרִי הִיא שֶׁל בְּעַל הַבַּיִת, וְאִם לֹא, הֲרִי הִיא
שֶׁל עֲנִיִים. גִּרְגֵר יְחִידִי, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֶשְׁכּוֹל. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, עוֹלֵלֶת:

Wat is *olelet*?¹ Alles wat geen *kateef*² en geen *nateef*³ heeft, is van de eigenaar. Bij twijfel⁴ is het voor de arme⁵. *Olelet* dat zich in het gewricht⁶ bevindt en geoogst⁷ is samen met de tros, is van de eigenaar⁸. En zo niet, dan is het voor de armen. Een enkele bes⁹, daarvan zegt Rabbi Jehoeda: tros¹⁰, maar de Geleerden zeggen *olelet*¹¹.

Aantekeningen

1. **Wat is *olelet*?** – Waarover staat geschreven in Tora (*Wajjikra* 19:10): „En je wijngaard zul je niet nalezen [*te'oleel*], maar je zult ze achterlaten voor de armen” (*RAV*).
2. ***Kateef*** – De middelste tak van de tros, daaraan zijn veel kleine trossen bevestigd. Wanneer zij de een op de ander zitten als een last op de schouder van een mens, dan wordt dat een *Kateef* [schouder] genoemd. Maar wanneer zij verspreid aan de tak zitten, dan is het geen *Kateef* (*RAV*).
3. ***Nateef*** – Dat zijn de druiven die aan het eind zitten, waaraan normaliter zeer veel druiven zitten. En omdat het lijkt alsof drie druiven naar beneden druppelen noemt men ze *nateef*, [die druipt, druppelt]. En de Tora noemt een tros die geen *kateef* noch *nateef* heet een '*oleel* [kind] (*RAV*).
4. **Bij twijfel** – Wanneer het lijkt of de kleine trossen die aan de middelste tak hangen dicht op elkaar zitten, maar het is niet duidelijk, dan bestaat er twijfel of het *kateef* heeft of niet (*RAV*).
5. Bij twijfel is het voor de armen, zoals in Misjna 4:11 hierboven: „Een twijfelachtige *leket* is een *leket*.”
6. **In het gewricht** – Het gewricht is waar de kleinere trosjes aan de centrale tak vastzit. Het is niet duidelijk of de druiven die daar zitten aan de centrale steel zitten of bij de tros horen (*RAV*).
7. **Geoogst** – Aafgesneden, en een voorbeeld hiervan vinden we in Joma (31b) waar het woord *Karatz*, in de Misjna vertaald met „oogsten” en door *RAV* vertaald met „afsnijden” in die betekenis gebruikt wordt] en in de Bijbel (*Jeremia-hoe* 46).
8. Want dan hoort hij bij de tros.
9. **Een enkele bes** – Een druif die niet een deel van een tros uitmaakt, maar rechtstreeks aan de centrale tak zit (*RAV*).
10. **Daarvan zegt Rabbi Jehoeda** – [Het is een **tros**: Want er staat geschreven [in *Jesjahoe* 17:6]: „Maar dan blijven er nog *olelot* over, zoals bij het afslaan van de olijfboom, twee of drie bessen”. Twee of drie bessen zijn *olelot*, meer dan dat vormt een tros (*RAV*).
11. **Maar de Geleerden zeggen** – [het is] *olelet*: Want bessen die naast elkaar [aan een tak zitten] vormen geen *kateef* [noch *nateef*]. En de halacha is volgens de Geleerden (*RAV*).

Misjna 7:5

הַמְדֵּל בְּגִפְנִים, כְּשֵׁם שֶׁהוּא מְדֵל בְּתוֹךְ שְׁלוֹ, כִּן הוּא מְדֵל בְּשֵׁל עֲנִיִים, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר, בְּשֵׁלוֹ הוּא רֶשְׁאִי, וְאִינוּ רֶשְׁאִי בְּשֵׁל עֲנִיִים:

Wie zijn wingerd uitdunt¹, [voorhem geldt dat] zoals hij die, welke van hem zijn, uitdunt², zo dunt hij uit wat van de armen is³. Dit zijn de woorden van Rabbi Jehoeda. Rabbi Meir zegt: Die van hem zijn, daar heeft hij recht op⁴, maar hij heeft geen recht op die van de armen.

Aantekeningen

1. **Wie zijn wingerd uitdunt** – Wanneer de druiven zo dicht op elkaar groeien, dan snijdt hij er druiven tussenuit opdat de anderen beter zullen groeien (*RAV*).
2. Alsof hij de enige eigenaar is, en alsof de armen geen enkel recht hebben.
3. **Zo dunt hij uit wat van voor de armen is** – ook al geldt er de wet van *pea* voor of *olelot* voor de armen [zodat een deel van de druiven voor de arme is, en hij nu dus ook de druiven van de armen uitdunt], dunt hij ook voor hen, zoals hij dat voor zichzelf doet, want armen tellen als mede-eigenaren. En zoals men voor zijn partner [allerlei essentiële werkzaamheden mag verrichten en] mag uitdunnen, zo ook voor de armen. (*RAV*).
4. **Rabbi Meir zegt: die van hem, daar heeft hij recht op** – Want volgens hem heeft een arme de rechten van een koper voor zijn aandeel. En zoals het een verkoper die tien trossen verkoopt, verboden is daar iets mee te doen, zo is het ook met de armen. Maar de helacha is volgens Rabbi Jehoeda.

Vit de Babylonische Talmoed

De belangrijkste onderwerpen van Traktaat Sjabbat 19

Daf 19a

Wanneer zijn wij bezorgd voor wat Nochriem doen op Sjabbat?

Een Baraita zegt: Men mag voedsel neerleggen voor een zwerfhond op zijn erf en als de hond het mee naar buiten neemt, deert dat ons niet. [Men mag geen andere dieren dan zijn huisdieren op Sjabbat eten geven, want zij kunnen hun eigen voedsel vinden, maar in de tijd van de Misjna en de Gemara hadden honden het extra moeilijk en daarom vormen die een uitzondering].

Men mag ook voedsel aan een Nochri [niet-Jood] geven die zich op zijn erf bevindt, en wanneer hij het mee naar buiten neemt, deert ons dat niet.

Men mag geen voorwerpen aan een Nochri uitlenen op Erev Sjabbat (Rasji: want dan lijkt het erop alsof wij het hem uitlenen om er voor ons een *Melacha* mee te doen. Tosafot: Het lijkt alsof de Jood er huur voor krijgt op Sjabbat) maar op woensdag of donderdag is het toegestaan.

Men mag geen brieven meegeven aan een niet-Joodse brievenbesteller op Erev Sjabbat, maar op woensdag of donderdag is het toegestaan.

Rabbi José haKohen (en sommigen zeggen R. José haChasied en sommigen zeggen dat is dezelfde) gaf nooit zijn post mee aan een Nochri.

Een Baraita: Men mag Erev Sjabbat geen brieven meegeven om te bezorgen aan een Nochri, tenzij men een vaste prijs is overeengekomen, want dan werkt hij voor zichzelf.

Beit Sjammai staat het alleen toe als de brievenbesteller de bestemming voor Sjabbat nog kan bereiken. Beit Hillel staat het toe als hij het eerste huis van de stad kan bereiken voor Sjabbat. Volgens Rasji: Als de ontvanger [de *Doar*] verwacht kan worden thuis te zijn, anders moet de besteller hem zoeken op Sjabbat. Volgens de Rif: De *Doar* is de postmeester, de besteller hoeft de post alleen maar aan de postmeester af te geven.

Dingen die verboden zijn vlak voor Sjabbat

Een Baraita: Men mag niet minder dan drie dagen voor Sjabbat inschepen op een schip. (Volgens Tosafot: wegens het verbod op zwemmen op Sjabbat. Volgens R. Chananel: Wanneer het water minder dan 10 *tefachiem* diep is, want dan is het verboden wegens de *techoem Sjabbat*. Volgens de Rif: We zijn bang dat hij zeeziek wordt, en dan heeft hij geen *oneg Sjabbat*.)

Dit verbod geldt alleen voor een zaken- of plezierreis, maar als de reis is voor een mitswa, is het toegestaan.

Rabban Sjim'on ben Gamliël heeft gezegd: men mag op vrijdag van Tsoer naar Tsidon varen (dat duurt maar één dag).

Een Baraita vertelt: In het huis van Rabban Sjim'on ben Gamliël gaf men de witte was drie dagen voor Sjabbat aan een niet-Joodse wasvrouw, maar gekleurde was gaf men zelfs op vrijdag.

Dit betekent dat aan gekleurde was minder werk te doen valt.

Abbajjé: Wanneer je een kledingstuk aan een wasser geeft, moet je het van te voren opmeten. Als het, wanneer je het terug krijgt, langer is, dan heeft hij het uitgerekt en als het korter is geworden, dan heeft hij het in te heet water gewassen.

Daf 19b

Misjna: Wanneer men voor Sjabbat knoflook, onrijpe druiven of onrijp graan onder een steen legt om het sap eruit te persen, dan mag men dit laten doorgaan op Sjabbat.

Wanneer honingraten voor Sjabbat onder een steen gelegd worden om de honing eruit te persen en de honing vloeit er ook uit op Sjabbat, dan is die verboden. R. Elazar staat het toe.

De olie en de matten van de olijpersers zijn *moektse* op Sjabbat, maar Sjmoeël staat het toe. (De olie is dat deel van de olijfolie die is uitgerst en die in de hoeken en gaten achterblijft en dat krijgen de persers. De matten gebruiken de persers om over de olijven te leggen bij het uitpersen.)

Volgens Rav zijn de volgende dingen moektse op Jom Tov: een geit die gehouden wordt voor zijn melk, een schaap voor zijn wol een kip voor zijn eieren en een os om mee te ploegen, want men is niet van plan ze te slachten. Hetzelfde geldt voor dadels die voor de handel bestemd zijn. Maar Sjmoeël staat ze toe. Hier volgt Rav de *Tanna R. Jehoeda* en Sjmoeël volgt de *Tanna R. Sjim'on*.

Een student in de stad Charta besliste eens overeenkomstig R. Sjim'on, Rav Hamnoena, de Rosj Jesjiva gooide hem daarop uit de Jesjiva. Waarom deed hij dat? De halacha volgt toch R. Sjim'on?

Antwoord: Charta behoort tot het gebied van Rav en daar *paskent* men niet tegen Rav in.

Melachot die men niet vlak voor Sjabbat mag beginnen

Men mag geen vlees, uien of eieren laten roosteren, tenzij er voldoende tijd is dat ze geroosterd worden vóór Sjabbat. Maar als Pesach op Sjabbat valt, geldt de volgende uitzondering: men mag het Pesach-offer, dat men mee naar huis genomen heeft – nadat het bloed op het altaar gespat is en de nodige delen van het offer op het altaar verbrand zijn – vlak voor Sjabbat in de oven leggen om te roosteren.

Men mag vlak voor Sjabbat geen brood of cake in de oven leggen, tenzij er voldoende tijd is dat zich vóór Sjabbat een korst vormt. Rabbi Eliëzer zegt dat het voldoende is als zich alleen op de bodem een korst vormt. Het is toegestaan om het vuur in de vuurkamer van de Tempel vlak voor Sjabbat aan te steken, ook al zal het vuur pas goed vlam vatten na nacht. (In de vuurkamer van de Tempel brandde dag en nacht een vuur waaraan de Kohaniem, die op blote voeten op de koude stenen vloer van de Tempel dienst deden, zich konden warmen.)

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 5: Een schone plaats voor heilige woorden (vervolg)

8. ¹Ook in een badhuis of badkamer is het verboden te spreken of te denken over een heilige zaak. Het is verboden in een badkamer of op een andere onreine plaats de bijzondere namen uit te spreken, waarmee de Heilige, gezegend is Hij, aangeduid wordt, ook in een gewone taal (bijv. G'd in het Nederlands of Lord in het Engels). Ook mag men daar zijn vriend niet met het woord Sjalom (vrede) begroeten. Immers, er is gezegd [Sjoftiem 6:24]: *En hij [Gid'on] noemde het [altaar]: „G'd is Sjalom”*. Wanneer iemands naam Sjalom is, verbieden sommige autoriteiten om hem daar bij zijn naam te noemen. Sommige autoriteiten staan dit toe, aangezien men niet de bedoeling heeft over het begrip vrede te spreken, maar alleen die persoon met zijn naam aan te spreken². Zo heeft men de gewoonte deze regel licht toe te passen. Een G'd vrezend persoon behoort de strenge mening te volgen³.

Geen heilige woorden tegenover naaktheid

9. ⁴Het is verboden om woorden uit de Tora en over heilige zaken te spreken in het aanzicht van naaktheid, ongeacht of deze van hem of van een ander is. Dit geldt ook voor jongens beneden de leeftijd van negen jaar en voor meisjes onder de drie jaar⁵. (Alleen om het voorschrift van de besnijdenis uit te voeren mag men voor een naakte baby de berachot uitspreken.) Het helpt niet als men zijn ogen sluit met de bedoeling de naaktheid niet te willen zien, omdat deze zich tenslotte toch tegenover hem bevindt. Maar men moet zijn gezicht en zijn lichaam ervan afwenden.⁶

10. ⁷Als het lichaam van een vrouw of meisje vanaf de leeftijd van drie jaar (voor iemands eigen dochter vanaf elf jaar)⁸ over een *tefach* [handbreedte = 9,3 cm] of meer ontbloot is op die plaatsen, waar het normaal bedekt is, wordt dit voor een man als naaktheid beschouwd. Het maakt hierbij geen verschil of het zijn eigen vrouw of een andere vrouw betreft, onverschillig, of zij getrouwd of ongetrouwd is⁹. Dit geldt met name ook wanneer iemands eigen vrouw een baby zoogt, terwijl haar borsten ontbloot zijn¹⁰.

11. Volgens sommigen is het reeds verboden *Sjema'* te zeggen wanneer een dij van een vrouw minder dan een handbreedte onbloot is, omdat juist die plaats van het vrouwelijk lichaam prikkelend werkt¹¹. Waar het normaal is dat vrouwen met blote benen lopen, daar is het toegestaan dat de benen onbedekt zijn tot kniehoogte. Echter voor een ontblote dij of bovenarm van een vrouw is het verboden *Sjema'* te zeggen, zelfs daar waar vrouwen zo gekleed plegen te gaan¹².

Bronnen van de Halacha

1. KSA 5:14; 2. Sj.A.HaRav (85:4) RMF; 3. KSA :14; 4. KSA 5:15; 5. M.B. 75:23; 6. KSA 5:15; 7. KSA 5:16; 8. Sj.A. 73:4, Bioer Halacha 75:1; 9. M.B. 75:6; 10. M.B. 75:3; 11. M.B.75:7; 12. M.B. 75:2.